

Kohti ihmisten arkea

■ PEKKA WAHLSTEDT

C. Wright Mills: *Sosiologinen mielikuvitus*. Suomentanut Antti Karisto ym. Gaudeamus 2015.

Yhdysvaltalainen sosiologi C. Wright Mills (1916–62) kirjoitti teoksensa *Sosiologinen mielikuvitus* jo vuonna 1959. Kirja käännettiin suomeksi vuonna 1982, mutta nyt se on julkaistu uudestaan Juha Suorannan pienellä C. Wright Millsin elämäntyötä esittelevällä luvulla varustettuna. Uusintapainoksen syynä on, että edellinen painos on jo aikoja sitten myyty loppuun.

Eikä syyttä, sillä yhdysvaltalaisen sosiologian omantienkulkija ja toisinaajattelijana vaikutti 1960-luvulla paljon niin uusvasemmistolaisiin opiskelijoihin kuin hippeihin ja muihin vaihtoehdoisen elämäntavan valinnoihin. Yksi Millsin ja sosiologisen mielikuvituksen tunnusmerkeistä onkin, että sosiologista mielikuvitusta käyttävä ei asemoi itseään mihinkään tiettyyn lokeroon, vaan yhdistelee vapaasti mitä erilaisimpia näkökulmia ja ajatuksia keskenään. Tärkein ylitettävä kuilu on akateemisen teoreettisen ajattelun ja tavallisen ihmisen arjen välillä.

Mills arvostelee sosiologian menetelmiä ja viitekehyksiä tarkastelevissa luvuissa käytännöstä vieraantunutta ”yleistä teoriaa” ja luonnontieteisiin teknisiin menetelmiin rajoittunutta ”abstraktia empirismää”. Edellinen on täysin eksynyt ja lukkiutunut monimutkaisiin teorioihin sekä mutkikkaaseen kieleen. Jälkimmäinen on tosin yhteydessä ihmisiin, mutta ainoastaan tilastollisia menetelmiä

käyttävien haastattelujen muodossa, jotka keskittyvät pieniin merkityksettäisiin yksityiskohtiin ja unohtavat suuret rakenteelliset kokonaisuudet, joiden kartoittaminen on sosiologian varsinainen tehtävä.

Suosittu haastattelututkimukset ajavatkin liike-elämän ja valtaa pitävän eliitin etuja, kun sosiologian varsinainen tehtävä olisi koko yhteiskunnan hyvän edistäminen. Mills syyttää aikansa sosiologiaa paitsi mielikuvituksen puutteesta, myös klassisen maailmaa parantavan yhteiskuntatieteen perinteen hylkäämisestä.

Millsin esikuvia olivatkin muun muassa Karl Marx, Max Weber sekä teorian ja toiminnan vuorovaikutusta painottanut pragmatistinen traditio. Lisäksi sosiologista mielikuvitustaan kehittävä Mills luki paljon yhteiskunnallisiin ongelmiin pureutunutta kaunokirjallisuutta, kuten Honoré de Balzacin ja Gustave Flaubertin teoksia.

Monet Millsin arvostelemat asiat ovat meidän aikanamme vain vahvistuneet. Tutkijoiden riippuvuus tieteen ulkopuolisista tahoista ja rahoituksesta on vain korostunut. Kapinoinnista sijasta tutkijoista on tullut erikoistuneita teknikkoja ja byrokraatteja, jotka edustavat ja palvelevat enemmän hallintoa kuin vapaata ja kriittistä tiedettä.

Mills toteaa, että akateemisille ihmisille on avautunut kokonaan uudenlainen ammattipolku, joka poikkeaa perinteisestä professorin urasta. Hän kutsuu sitä ”uuden yrittäjän” uraksi. Uusi yrittäjä toimii tiiviissä kosketuksessa liike maailman kanssa. Kirjan uudelleen julkaiseminen on siis enemmän kuin paikallaan. Monet yhteiskunnalliset ongelmat, joiden selvittäminen tai selvittämisessä auttami-

nen kuuluu nimenomaan sosiologian tehtäviin, ovat vain kärjistyneet. Etenkin pienen ihmisen asema on monimutkaistunut entistä suuremmissa ja abstraktimmassa maailmassa. Kytkeä eri ilmiöiden yhteiskunnallisten asioiden välillä paljastava sosiologia voi auttaa ihmistä ymmärtämään ja vaikuttamaan suureen järjestelmään. Nyt globalisaation aikoina ihmisen on entistä vaikeampi hahmottaa yhteyksiä suurten yhteiskunnallisten muutosten ja oman arkielämänsä välillä.

Sosiologian tärkein tehtävä on auttaa ihmisiä ottamaan yhteiskunta, joka on heidän oma luomuksensa, haltuun sen sijaan, että se hallitsee ja heittelee heitä miten sattuu. Mills arvostelee tieteen kieltä abstraktisuudesta ja vaikeaselkoisuudesta. Tiede ei jargonia edellytä ja tyrkytä, vaan monimutkaisen kielikäytön takana on tutkijan egoistinen tarve olla tutkittaviensa yläpuolella. Mills itse kirjoittaa selkeästi ja puhuttelevasti.

Kirjassa hän kertoo yksityiskohteisesti, miten viljelee omaa sosiologista mielikuvitustaan ja kuinka hän rakentaa sen pohjalta tutkimusta. Yksi tärkeä vinkki on alituinen muistiinpanojen tekeminen siellä, missä milloinkin sattuu liikumaan ja olemaan – tiede ei ole vain ammatti, vaan ennen kaikkea elämäntapa.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja ja kriitikko.